

АНОТАЦІЯ

Макхулі І. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю «Професійна освіта». – Університет імені Альфреда Нобеля. – Дніпро, 2021.

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підвищення готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади проблеми формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища»** – на підставі вивчення науково-педагогічної літератури здійснено аналіз наукових підходів щодо обґрунтування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища як сучасного педагогічного феномену. Подано діагностику вихідного рівня зазначеної готовності у студентів.

З'ясовано, що підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища є тим своєрідним стрижнем педагога, що характеризує його загальнокультурні, психолого-педагогічні, професійні, етнокультурні компетентності, що відповідають загальнолюдським та етнонаціональним цінностям, потребам суспільства та дозволяють здійснювати освітню та виховну діяльність у середній школі відповідно до етнопедагогічних традицій та етнокультурних цінностей конкретного регіону України.

Подано авторське трактування готовності майбутнього вчителя до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища, під якою розуміється інтегративна якість особистості, що характеризується наявністю потреби особистості в етнічній толерантності, культурі міжнаціонального спілкування, попередженні міжетнічних конфліктів, подоланні негативних етнічних стереотипів; високим рівнем оволодіння знаннями, необхідними для продуктивної та творчої самореалізації майбутнього педагога в багатонаціональному суспільстві; сформованістю умінь та особистісних якостей, що дозволяють здійснювати взаємодію з представниками різних національностей, ураховуючи їх цінності, з повагою ставитися до міжкультурних відмінностей та будувати міжкультурний діалог.

Сформована готовність є основою активної професійної позиції майбутнього вчителя, що спонукає до нового світогляду як способу визначення особистої позиції людини, яка виконує соціально-політичну, науково-теоретичну, філософську, релігійну, морально-естетичну, культурологічну орієнтації в сучасному багатонаціональному суспільстві.

Визначено структуру готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища, яка містить наступні компоненти: *мотиваційний* (мотиви й ціннісне ставлення майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин, інтерес до такої праці, усвідомлення її необхідності, прагнення успіху в професійній діяльності), *когнітивний* (знання загальних засад роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища (базові поняття, тенденції, механізми реалізації тощо), сучасних педагогічних технологій, фахових інновацій, особливостей професійної діяльності викладача), *операційний* (спеціальні вміння викладача щодо роботи в школах національних меншин і розвитку інноваційної особистості учнів), *рефлексивний* (саморегуляція та самоконтроль, самооцінки особистісних досягнень, усвідомлення та оцінювання діяльності інших) і *творчий* (рівень сформованості

творчого професійного мислення та вмінь, індивідуальні особистісні якості майбутнього викладача, що визначають успішність професійної діяльності). Представлено тісний взаємозв'язок між компонентами готовності, які можуть бути наслідком один одного. Доведено, що наявність зв'язків дозволяє розглядати готовність як системне утворення.

Установлено, що сучасна гуманітарна освіта об'єднує людей, вона є толерантною за своїм потенціалом й забезпечує необхідні умови для самореалізації особистості в межах освітнього процесу, а також розвиток особистісних і професійних якостей, потрібних для ефективної професійної діяльності в умовах поліетнічного освітнього середовища.

Розроблено критерії готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища: мотиваційний, когнітивний, операційний, рефлексивний, творчий, а також описати їхні показники (високий, середній, низький). У межах констатувального експерименту виявлено, що більшість студентів мають середній, а також низький рівень готовності до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища.

У другому розділі – **«Обґрунтування та експериментальна перевірка технології формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища»** – науково обґрунтовано, змістовно розроблено та експериментально перевірено педагогічну формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища.

На підставі розроблення концепції дослідження як сукупності 5 теоретичних положень установлено, що педагогічна технологія є провідним рушієм сучасного наукового пізнання. Під технологією формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища розуміється взаємопов'язана сукупність форм, методів і засобів освітнього процесу, об'єднаних спільною метою функціонування та єдністю реалізації, яка

здійснює педагогічний вплив на підготовку майбутніх учителів до роботи в умовах сучасного багатонаціонального соціуму та гарантує досягнення кінцевого результату дослідження. Технологію подано у вигляді блоків: цільового, теоретико-методологічного, організаційно-змістового та діагностико-результативного. Розроблення технології здійснено, враховуючи методологічні підходи (системний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, гуманістичний, діяльнісний, культурологічний), закономірності, принципи (гуманізації, гуманітаризації, науковості, доступності і посильності, безперервності, інтегративності, наступності та перспективності, практичної спрямованості, наочності, інтеграції навчальної та науково-дослідної діяльності студентів, культурологічно-пов'язаного навчання, світоглядного взаєморозуміння, діалогічної взаємодії викладачів і студентів).

Розроблено змістовий компонент педагогічної технології. Оновлено зміст навчальних дисциплін: «Історія України», «Етнопедагогіка», «Вікова та педагогічна психологія», «Релігієзнавство», «Історія педагогіки», «Педагогічні технології», «Культурологія» у контексті вивчення знань народної педагогіки, у т. ч. художньо-літературних творів, краєзнавчого історичного матеріалу, окремих традицій, звичаїв тощо. Подано діяльність університетських Центрів розвитку компетентностей, що спрямована на підвищення якості професійної підготовки на основі компетентнісного підходу, навчання заснованого на практичній діяльності та дослідженнях. Розроблено дисципліну за вибором: «Поліетнічний освітній простір», метою якої є ознайомлення майбутніх учителів з культурою, мистецтвом, релігією, традиціями, побутом національних меншин України, формування готовності до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. Оновлено зміст педагогічної практики на науково-дослідної роботи студентів.

Виділено етапи впровадження педагогічної технології формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього

середовища: орієнтаційно-мотиваційний, діяльнісний, оцінно-рефлексивний. У межах зазначених етапів подано відповідні методи: організації та реалізації освітньої діяльності, стимулювання та мотивації, контролю, творчої активності, інтерактивний, а також форми: тренінгові методики, ділові ігри, евристичні бесіди, дискусії, кейс-вправи, проектна робота тощо. У рамках етапів використано навчальну інформацію, що розкриває наступні блоки знань: світоглядні передумови розвитку освіти національних меншин як міждисциплінарного педагогічного феномену; історико-педагогічні витоки підготовки педагогів до роботи в закладах освіти національних меншин у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці; теорія та практика підготовки майбутніх педагогів до роботи в ЗДО, ЗЗСО національних меншин; використання етнопедагогіки в освітньому процесі ЗВО; організація освітнього процесу в закладах освіти національних меншин.

У результаті педагогічного експерименту більшість респондентів експериментальної групи дістали високого та середнього розвитку готовності до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища.

Виділено перспективні напрямки подальших дослідницьких пошуків як розроблення проблеми формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього простору засобами неформальної та інформальної освіти.

Ключові слова: формування, готовність, майбутній учитель, гуманітарні спеціальності, поліетнічне освітнє середовище, фахова підготовка, педагогічна технологія.

Список публікацій здобувача

Статті в наукових фахових виданнях України, зокрема, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. **Макхулі І.** Формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин як сучасна міждисциплінарна проблема. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. № 1. С. 205–212.

2. **Макхулі І.** Сутнісні характеристики готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 7. С. 212–222.

3. **Макхулі І.** Структура готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Інженерні та освітні технології. Щоквартальний науково-практичний журнал. Тематичний випуск «Сучасна вища освіта: реалії, проблеми, перспективи*. Кременчук : КрНУ, 2017. Вип. 3. С. 110–117.

4. **Макхулі І.** Діагностика готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Випуск 57. С. 322–331.

5. **Макхулі І.** Технологічний підхід у формуванні готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього простору. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 8. С. 21–32.

6. **Макхулі І.** Упровадження педагогічної технології формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 12. С. 148–151.

7. **Макхулі І.** Аналіз ефективності впровадження педагогічної технології формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища.

Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія».
2019. № 2. С. 202–208.

Стаття в зарубіжному науковому виданні:

8. **Макхулі І.** Технологія формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *East European Scientific Journal.* 2018. №. 7. РР. 15–21.

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

9. **Макхулі І.** Зарубіжний досвід підготовки вчителів до роботи в школах національних меншин. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Імплементация нових стандартів освіти.* Харків : ХДУХТ, 2017. С. 221–223.

10. **Макхулі І.** Світоглядні передумови розвитку освіти національних меншин як міждисциплінарного педагогічного феномену. *Матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії».* Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 119–121.

11. **Макхулі І.** Гуманітарна освіта як запорука формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи світової науки».* Шефільд, Англія. 2017. С. 25 – 29.

12. **Макхулі І.** Форми та методи формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Управління та інновації в освіті: досвід, проблеми та перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* Одеса : Видавець Букаєв В. В., 2017. С. 115–118.

13. **Макхулі І.** Обґрунтування й розроблення критеріїв готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи: Матеріали Другої*

Міжнародної науково-практичної конференції. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. С. 93–98.

14. **Макхулі І.** Аналіз реальної практики готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин. *Міжнародна науково-практична конференція «Динаміка наукових досліджень»*. Перемишль, Польща. 2018. С. 12–16.

15. **Макхулі І.** Концепція розроблення технології формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Слов'янськ : Мінідрукарня «Папірус», 2018. С. 227–230.

16. **Макхулі І.** Інтерактивні семінари як дієва форма формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 2. С. 67–71.

17. **Макхулі І.** Центри компетентностей як дієва форма підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. 2. С. 42–44.

ABSTRACT

The dissertation is a theoretical and experimental research of the problem of increasing the readiness of future humanities specialities teachers to work in a polyethnic educational environment.

The Introduction substantiates the significance and expediency of the chosen topic. The object, subject, purpose, tasks and research methods have been formulated.

The scientific novelty and practical significance of the paper have been outlined. The information on approbation and implementation of obtained results have been given.

The first section **"Theoretical and methodological principles of the formation of future humanities specialities teachers readiness to work in a polyethnic educational environment"** outlines the analysis of scientific approaches which has been undertaken on the basis of the study of scientific and pedagogical literature in order to justify the readiness of future humanities specialities teachers to work in a polyethnic educational environment as a modern pedagogical phenomenon. Diagnosis of the initial level of this readiness in students has been given.

It was found that the future teachers training to work in a polyethnic educational environment is a kind of core of the teacher, which characterizes his or her general cultural, psychological and pedagogical, professional, ethno cultural competencies that meet universal and ethnonational values, needs of society and allows to carry out educational and upbringing activity in high school in accordance with ethno pedagogical traditions and ethno cultural values of a specific region of Ukraine.

The author's interpretation of the future teacher's readiness to work in a polyethnic educational environment has been submitted, which means the integrative quality of personality, characterized by the individual's need for ethnic tolerance, culture of interethnic communication, prevention of interethnic conflicts, overcoming negative ethnic stereotypes; high level of mastering the knowledge necessary for productive and creative self-realization of the future teacher in a multinational society; formation of skills and personal qualities that allow for interaction with representatives of different nationalities, taking into account their values, respect for intercultural differences and build intercultural dialogue.

Formed readiness is the basis of an active professional position of the future teacher, which encourages a new worldview as a way to determine the personal

position of a person who performs socio-political, scientific-theoretical, philosophical, religious, moral and aesthetic, cultural orientation in modern multinational society.

The structure of future teachers readiness to work in a polyethnic educational environment is determined, which contains the following components: motivational (motives and values of future teachers to work in schools of national minorities, interest in such work, awareness of its necessity, desire to succeed in professional activities), cognitive (knowledge of general principles of work in a polyethnic educational environment (basic concepts, trends, implementation mechanisms, etc.)), modern pedagogical technologies, professional innovations, features of professional activity of a teacher), operational (special skills of a teacher to work in schools of national minorities and development of innovative personality of students), reflexive (self-regulation and self-control, self-assessment of personal achievements, awareness and evaluation of the activities of others) and creative (level of creative professional thinking and skills formation, individual personal qualities of the future teacher that determine the success of professional activities). The close relationship between the components of readiness, which can be a consequence of each other, is presented. It has been proven that the presence of connections allows us to consider readiness as a systemic formation.

It is established that modern humanities education unites people; it is tolerant in its potential and provides the necessary conditions for self-realization within the educational process, as well as the development of personal and professional qualities necessary for effective professional activity in a polyethnic educational environment.

Criteria for readiness of future teachers to work in a polyethnic educational environment have been developed: motivational, cognitive, operational, reflective, creative, as well as to describe their indicators (high, medium, low). Within the framework of the observational experiment, it was found that most students have an average as well as a low level of readiness to work in a polyethnic educational environment.

The pedagogical formation of the future humanities specialities teachers to work in a polyethnic educational environment is scientifically substantiated, meaningfully developed and experimentally tested in the second section **"Substantiation and experimental verification of the formation technology of future humanities specialities teachers readiness to work in a polyethnic educational environment"**

It is established that pedagogical technology is the leading driver of modern scientific knowledge based on the development of the research concept as a set of 5 theoretical provisions. The technology of forming the future teachers readiness to work in a polyethnic educational environment means an interconnected set of forms, methods and tools of the educational process, united by a common purpose and unity of implementation, which has a pedagogical impact on training future teachers to work in a modern multinational society and guarantees the achievement of the final result of the study. The technology is presented in the form of blocks: target, theoretical and methodological, organizational and semantic and diagnostic and effective. The development of technology is carried out taking into account methodological approaches (systemic, personality-oriented, competence, humanistic, activity, culturological), regularities, principles, humanization, humanization, scientificity, accessibility and feasibility, continuity, integrativeness, continuity and perspective, practical orientation, practical orientation educational and research activities of students, culturally-related learning, worldview, dialogic interaction of teachers and students).

The semantic component of pedagogical technology has been developed. The content of academic disciplines "History of Ukraine", "Ethnopedagogy", "Age and pedagogical psychology", "Religious Studies", "History of pedagogy", "Pedagogical technologies", "Culturology" has been updated in the context of studying the knowledge of folk pedagogy, including artistic and literary works, local lore historical material, certain traditions, customs, etc. The activities of the University Centers for

Competence Development aimed at improving the quality of professional training based on the competency approach, learning based on practical activities and research are presented. An elective discipline "Polyethnic educational space" has been developed. The purpose of the discipline is to acquaint future teachers with the culture, art, religion, traditions, life of national minorities of Ukraine, to form the readiness to work in a polyethnic educational environment. The content of pedagogical practice on research work of students has been updated.

The stages of introduction of formation pedagogical technology of future teachers readiness for work in the conditions of polyethnic educational environment are allocated: orientation-motivational, activity, estimation-reflexive. Within these stages, appropriate methods are presented: organization and implementation of educational activities, stimulation and motivation, control, creative activity, interactive, as well as forms: training methods, business games, heuristic conversations, discussions, case studies, project work etc.

Within the stages, educational information has been used, which reveals the following blocks of knowledge: worldview prerequisites for the development of national minorities education as an interdisciplinary pedagogical phenomenon; historical and pedagogical origins of training teachers to work in educational institutions of national minorities in domestic and foreign pedagogical theory and practice; theory and practice of preparation of future teachers for work in preschool institution, general secondary education establishment of national minorities; use of ethnopedagogy in the educational process of higher educational establishment; organization of the educational process in educational institutions of national minorities.

As a result of the pedagogical experiment, the majority of respondents in the experimental group have received high and medium development of readiness to work in a polyethnic educational environment.

The prospective directions of further researcher`s inquiry as development of a problem of future humanities specialities teachers' formation readiness to work in the conditions of polyethnic educational space by means of non-formal and informal education are allocated.

Key words: forming, readiness, future teacher, humanities specialities, polyethnic educational environment, professional training, pedagogical technologies.

References

Articles in scientific professional publications of Ukraine, in particular, which are included in international scientometric databases:

1. Makhuli I. (2017). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn yak suchasna mizhdystsyplinarna problema. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. (Serii: Pedahohika i psykholohiia), no. 1, pp. 205–212* [in Ukrainian].

2. Makhuli I. (2017). Sutnisni kharakterystyky hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, no. 7, pp. 212–222* [in Ukrainian].

3. Makhuli I. (2017). Struktura hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Inzhenerni ta osvichni tekhnolohii (Tematychnyi vypusk: Suchasna vyshcha osvita: realii, problem, perspektyvy). Kremenchuk, issue 3, pp. 110–117* [in Ukrainian].

4. Makhuli I. (2017). Diahnastyka hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Psykholoho-pedahohichni problem silskoi shkoly. Uman, issue 57, pp. 322–331* [in Ukrainian].

5. Makhuli I. (2018). Tekhnolohichni pidkhid u formuvanni hotovnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei do roboty v umovakh

polietnichnoho osvitnoho prostoru. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 8, pp. 21–32 [in Ukrainian].

6. Makhuli I. (2019). Uprovadzhennia pedahohichnoi tekhnolohii formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnukh spetsialnostei do roboty v umovakh polietnichnoho osvitnoho prostoru. *Innovatsiina pedahohika*, no. 12, pp. 148–151 [in Ukrainian].

7. Makhuli I. (2019). Analiz efektyvnosti vprovadzhennia pedahohichnoi tekhnolohii formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei do roboty v umovakh polietnichnoho osvitnoho prostoru. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. (Serii: Pedahohika i psykholohiia)*, no. 2, pp. 202–208 [in Ukrainian].

Articles in scientific publications of other countries:

8. Makhuli I. (2018). Tekhnolohiia formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *East European Scientific Journal*, no. 7, pp. 15–21 [in Ukrainian].

The works of approbation character are published:

9. Makhuli I. (2017). Zarubizhnyi dosvid pidhotovky vchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Modernizatsiia vyshchoi osvity ta problem upravlinnia yakistiu pidhotovky fakhivtsiv. Implementatsiia novykh standartiv osvity*. Kharkiv, KhDUKhT, pp. 221–223 [in Ukrainian].

10. Makhuli I. (2017). Svitohliadni peredumovy rozvytku osvity natsionalnykh menshyn yak mishdystsyplinarnoho pedahohichnoho fenomenu. *Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretoho tysiacholittia u krainakh Yevropy ta Azii: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Pereiaslav-Khmelnytskyi, 119–121 [in Ukrainian].

11. Makhuli I. (2017). Humanitarna osvita yak zaporuka formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Perspektyvy svitovoi nauky: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Shefild, Anhliia, 25–29 [in Ukrainian].

12. Makhuli I. (2017). Formy ta metody hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Upravlinnia ta innovatsii v osviti: dosvid, problem ta perspektyvy: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Odesa, 115–118 [in Ukrainian].

13. Makhuli I. (2017). Obhruntuvannia i rozroblennia kryteriiv hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Modernizatsiia osvitnoho seredovyscha: problem ta perspektyvy: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Uman, 93–98 [in Ukrainian].

14. Makhuli I. (2018). Analiz realnoi praktyky hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v shkolakh natsionalnykh menshyn. *Dynamika naukovykh doslidzhen: problem ta perspektyvy: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Peremyshl, Polshcha, 12–16 [in Ukrainian].

15. Makhuli I. (2018). Kontsiptsiiia rozroblennia tekhnolohii formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei do roboty v shkolakh v umovakh polietnichnoho osvitnoho prostoru. *Profesionalizm pedahoha v umavakh osvitnikh innovatsii: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Sloviansk, 227–230 [in Ukrainian].

16. Makhuli I. (2019). Interaktyvni seminary yak diieva forma formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v umavakh polietnichnoho osvitnoho seredovyscha. *Pedahohika i psykholohiia: napriamky ta tendentsii rozvytku v Ukraini ta sviti: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Odesa, 67–71 [in Ukrainian].

17. Makhuli I. (2020). Tsentry kompetentnostei yak diieva forma pidhotovky maibutnikh uchyteliv do roboty v umavakh polietnichnoho osvitnoho seredovyscha.

Suchasni tendentsii ta factory rozvytku pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk:
proceedings of the Scientific and Practical Conference. Kyiv, 42–44 [in Ukrainian].